

افسانه کنعانی
زهره چراغی

اشوداد؛
مجموعه اسناد و وقایع زرتشتیان یزد

سرشناسه	: کتعی، افسانه، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: اشوداد: مجموعه اسناد موقوفات زرتشتیان یزد / افسانه کتعی، زهره چراغی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر مورخان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۲ ص: نمونه.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۹۷۷-۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
یادداشت	: کتاب حاضر پایان نامه کارشناسی ارشد افسانه کتعی در رشته تاریخ در دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه یزد است.
موضوع	: وقفنامه‌ها -- ایران -- یزد
موضوع	: Endowment documents -- Iran -- Yazd*
موضوع	: زرتشتیان -- ایران -- یزد
موضوع	: Zoroastrians -- Iran -- Yazd:
شناسه افزوده	: چراغی زهره، ۱۳۳۸ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ / ۳۴۲ / ۶۱ / ۲۰۶۱ DSR
رده بندی دیویی	: ۹۵ / ۹۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۸۰۲۵

اشوداد: مجموعه اسناد موقوفات زرتشتیان یزد

به کوشش افسانه کتعی و زهره چراغی

نویت چاپ: اول- ۱۳۹۶

طراحی جلد: فرود عباسی

صفحه‌آرایی: امیر نیکبخت

ناظر چاپ: سید حمید جوکار

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۸۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۹۷۷-۱-۴

وب سایت: www.movarekhan.com

ایمیل: movarekhan.publication@gmail.com

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است و هر گونه سوء استفاده، براساس قانون کپی رایت از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۸
مقدمه.....	۱۰
اهمیت نیکی و نیکوکاری در نزد زرتشتیان.....	۱۰
اسناد.....	۱۵
وقف نامه مهرگون بن کیقباد.....	۱۶
وقفنامه گوهر بنت خدابخش بن بهرام ماماچه.....	۲۰
وقفنامه شیر افکن بن شهر بن رستم مجوس.....	۲۳
وقفنامه بهرام [...] نرسوبادی.....	۲۵
وقفنامه فریدون تاجر فارسی.....	۲۸
وقفنامه بدار راند رشنگ ولد بهرام نرسوبادی.....	۳۱
وقفنامه بهرام ریابادی ولد خداداد مریابادی.....	۳۵
وقفنامه بهرم ولد مر از شیر کسنوی.....	۳۸
وقفنامه شهریار ولد بهرام.....	۴۱
وقفنامه اردشیر ولد گشتاسب خدادادی.....	۴۵
وقفنامه اسفندیار بن بر خورداد کسنویه.....	۴۹
وقفنامه اسفندیار ولد شهر.....	۵۲
وقفنامه اردشیر ولد شهریار ابن رستم.....	۵۵
وقفنامه بهرام ولد سرخاب کوچه بیوکی.....	۶۳
وقفنامه رستم ولد نوزل مجوسی.....	۶۷
استهادیه گهنبار یزد.....	۷۱
وقفنامه خسرو بن بهرام گورترکی.....	۷۳
وقفنامه خسرو ولد اردشیر بهرام اهرستانی.....	۷۶
وقفنامه اسفندیار بن گشتاسب.....	۸۱
وقفنامه مهر بن بهراد.....	۸۳
وقفنامه خداداد جمشیدیان.....	۸۷
وقفنامه بهرام رستم عصر آبادی.....	۸۹
وقفنامه بهمن رئیس یارسی حسب الوکاله ورثه استاد دولت خداداد.....	۹۱
انجمن مرکزی زرتشتیان استان یزد.....	۹۴
وقفنامه خدا رحم هرمزان.....	۹۷
وقفنامه هرمز رستم کیومرث.....	۹۹
وقفنامه بهمن رئیس یارسی بن خسرو حسب الوکاله مهری آذر آبادی و همایون آذر آبادی اولاد شهریار.....	۱۰۱
ضمایم.....	۱۰۳
منابع.....	۱۰۴
نمایه.....	۱۰۶

پیشگفتار

شناخت فرهنگ هر ملت، برای مردم آن سرز و بوم، در حقیقت نوعی خودشناسی، آگاهی به منابع فرهنگی و موجودیت و شناسنامه‌ی آن قوم و ملت محسوب می‌شود. از آنجا که ایرانیان وارث فرهنگی غنی از قبل از اسلام و عهد باستان و نیز بعد از ظهور دین پربرکت اسلام هستند، شناخت و آگاهی مدنیت و فرهنگ آن ضروری و واجب است. «نیک کنید» این دستور اخلاقی در تمام ادیان و فرهنگ بشری آورده شده است؛ اما آنچه در بررسی جوامع و فرهنگ‌های گوناگون توجه را به خود جلب می‌نماید، شیوه‌های تحقق این دستور اخلاقی است. در فرهنگ‌ها، مختلف کار نیک از قربانی کردن انسان برای خدایان تا حفر چاه و پرستاری از جذامیان را شامل می‌شود. به این اعمال در چهارچوب ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی جوامع مختلف رخ می‌دهند و رنگ فرهنگی را دارند؛ اما با وجود تفاوت ظاهری در آن، همه آن‌ها در اصل و ریشه، یک چیز مشترک دارند و آن نیک است.

وقف یکی از عالی‌ترین مصادیق کار نیک است که کمابیش در تمامی فرهنگ‌ها ساهده می‌شود. یکی از جوامعی که به انجام این امر توجه نشان داده است، جامعه زرتشتیان هست که این عمل را از جمله وظایف ملی و مذهبی خود دانسته و از دیرباز به آن عمل نموده‌اند. دین زرتشت با توجه به نمونه‌هایی که در کتاب مقدس (اوستا) به آن‌ها اشاره شده، به موضوع نذر و نیاز، چه برای اهورامزدا (خدای یکتا) و چه برای انجام مراسم مذهبی در آتشکده‌ها و یا پیشکش نمودن به همنوعان در ادوار مختلف تاریخی توجه نشان داده و آن را جزء وظایف دینی یک زرتشتی می‌داند.

وقفنامه‌ها، اسناد و مدارک موقوفات از معتبرترین و اصیل‌ترین منابع تحقیقی جهت بررسی تاریخ اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌روند که بررسی آن‌ها اطلاعات جامعی در این زمینه‌ها در اختیار

پژوهشگران قرار می‌دهد. از این رو بر آن شدیم که با بررسی این موقوفات از دوران قاجار تا کنون، ویژگی‌های این موقوفات را بررسی نماییم که حاصل آن اطلاعات درخور توجهی برای علاقه‌مندان است. پژوهش حاضر حاصل کار پایان‌نامه کارشناسی ارشد مؤلف است و امیدوارم در چند جلد به زور طبع آراسته شود. آنچه اکنون پیش روی شماست، بازخوانی تعداد محدودی از این اسناد است. در ادامه مجلدها - که در آینده‌ای نزدیک انتشار خواهد یافت - علاوه بر ارائه اسناد و وقفنامه‌ها، تجزیه تحلیل و بررسی ویژگی‌های موقوفات و وقفنامه‌های زرتشتیان یزد در حدود دویست سال اخیر خواهد بود و مشاهده خوشتر آنست که شرایط سیاسی، اجتماعی، جغرافیایی، اقلیمی منطقه یزد و همچنین معیشت زرتشتیان یزد، با نوع و میزان موقوفات ارتباطی مستقیم داشته است.

نکته مهمی که باید به آن اشاره شود؛ عدم دسترسی به تعدادی از این وقفنامه‌ها است که برخی از آن‌ها در نزد افراد به عنوان میراث خانوادگی نگهداری می‌شود. همچنین باید در نظر داشت که زرتشتیان در دوره‌ی زمانی مورد تحقیق، سورت، پراکنده در شهر یزد و روستاهای اطراف آن زندگی می‌کردند و در نتیجه آنچه به صورت وقف، از آن‌ها به یادمانده است، دارای پراکندگی جغرافیایی است. از این رو آن میزان از اسنادها و موقوفاتی که در این روش لحاظ می‌شود، آمار و ارقامی است که در اداره کل اوقاف یزد موجود بوده و برخی از آن‌ها نیز منابع دیگر استخراج شده که در جای خود به بحث در مورد آن پرداخته می‌شود. نکته دیگری که لازم ذکر است، وقف نامه‌های ارائه شده در این کتاب برحسب تاریخ نگارش آن‌ها دسته‌بندی گردیده است و همان گونه که در ادامه خواهید دید برخی از این اسناد اصل وقفنامه نبوده و رونوشت آن محسوب می‌شوند که در ادامه تهیه شده است. لزوم استفاده و آوردن این اسناد درون وقفنامه‌ها در مطالب آن‌ها نهفته است که نتیجه تیریه‌های ما تأثیر بسزایی دارد. همانطور که اشاره شد کتاب حاضر، حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته تاریخ است که در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۱ در دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه یزد به راهنمایی سرکار خانم دکتر زهره چراغی و مشاوره جناب آقای دکتر علی یزدانی‌راد دفاع شده است. در پایان از استاد بزرگوارم خانم دکتر زهره چراغی، کارکنان اداره کل اوقاف یزد جناب آقای غلامرضا مقیمی، ابوالفضل شاطری و سرکار خانم مریم عظیم که در تهیه اسناد بنده را یاری رساندند؛ همچنین انجمن زرتشتیان یزد به جهت راهنمایی‌هایشان کمال تشکر و قدردانی را دارم و از تمامی عزیزان و دوستان که در این مسیر مرا یاری رساندند، سپاسگزارم.

مقدمه

همانطور که در پیشگفتار اشاره شد، از آنجا که ایرانیان وارث فرهنگی غنی از عهد باستان و پیش از اسلام و همچنین بعد از ظهور دین پربرکت اسلام هستند، شناخت و آگاهی از مدنیت و فرهنگ جامعه، ضروری است. در هر دین الهی، دادودس و خیرات و نیکوکاری از وظایف عمده پیروان آن دین به شمار می‌رود و پیامبران الهی بر این مطلب تأکید فراوانی نموده‌اند. این روش در ایران باستان، در بین زرتشتیان در قالب دادودش و بخشش اموال خود به معادن و آتشکده‌ها صورت می‌گرفت و با ورود اسلام به ایران نیز در قالب وقف نمود یافته است. واقف با وقف اموال و املاک خود، درآمد موقوفات را به امور خیر و عام‌المنفعه اختصاص می‌داد. مادام که آن موقوفه یا موقوفات باقی مانده، متولیان و متصدیان امر وقف، موظف به اجرای نیات خیر واقف بوده‌اند. ایرانیان باستان و پیرو آیین یکتاپرستی زرتشت بوده‌اند، به این امر توجه نموده و بر اساس توصیه‌های اوستا به این امر جد جدایت می‌ورزیدند. در کتاب اوستا بخش گات‌ها چنین آمده است: «اوشتا اهمایی اوشتامای چیت یس حشیانس مزدا و دایات اهورو؛ اهورامزدا- پروردگار یکتا و دانایی که فرمانروای مطلق است، چنین مقدر فرموده است: خوشبختی از آن کسی است که دیگران را خوشبخت سازد» (یسنا ۴۶، بند ۶).

اهمیت نیکی و نیکوکاری در نزد زرتشتیان

نیکی: واژه اوستایی آن «هو» است. از صفاتی به شمار می‌رود که در سراسر فرهنگ دینی ستوده شده و دارای چنان پایگاهی است که در توصیف از اهورامزدا بارها چنین گفته شده: «اهورامزدا سرچشمه نیکی است»، «همه نیکی‌ها را شایسته دهش به درگاه اهورامزدای نیک، خداوند راستی که پاک و شکوهمند و فروغ‌مند است می‌دانم که آنچه نیکی است از پرتو ذات اوست» (یسنا، هات ۱۲). در بسیاری از

بندهای گات‌ها، اهورامزدا را سرچشمه منش نیک نیکی خوانده و به هنگام ستایش از اهورامزدا تصریح شده است که با اندیشه نیک، گفتار نیک، کردار نیک اهورامزدا را پرستش می‌کنیم و نماز می‌بریم؛ اما نیکی در این فرهنگ به هنگامی سزاوار ستایش دانسته شده است که برای دیگران هم بهره نیک داشته باشد و شخصیتی نیکوکار خوانده می‌شود که نتیجه کار و رفتار او در راه بهره‌مندی به دیگران باشد. آن کسی که در راه نیکی گام نهد، نیکی به بار آورد و دیگران را از آن بهره‌مند سازد، اهورامزدا را شناخته و در راه تقرب به او گام برداشته است: «بهروزی از آن کسی است که دیگران را به بهروزی برساند» (یسنا، هات ۴۳، بند ۱). اهورامزدا خوشبختی را از آن کسی می‌داند که در پی خرسندی دیگران باشد و بهترین پاداش را برای آن شخص می‌داند: «همچنین بهترین [پاداش] از آن او یاد» (یسنا، هات ۴۳، بند ۲). از این نظر، دین بهی؛ دینی است که کردار نیک را ارج می‌نهد و پیروانش را به نیکی و نیکوکاری دعوت می‌کند. در بندهایی از کتاب آیین زرتشتیان که به این امر اشاره کرده، بیان می‌گردد:

یسنا، هات ۵۳، بند ۵: هر که از شمامست که در پرتو «منش نیک» در [راه] «اشه» از دیگری پیشی گیرد، بی‌گمان این بر او پاداش نیکی است.

هات ۱۱، بند ۱۷: از آنچه در [پناه] اندیشه و گفتن و کردن است، من اندیشه نیک و گفتار نیک و کردار نیک را می‌پذیرم.

یسنا، هات ۲۰، یغان یشت: آشیم و هو و هیشیم کسی آشتا آستی اوشتا آهمایی. هیت آشایی و هیشای آشیم؛ سعادت از آشویی (پیوستن به راستی و نیکوکاری) بهتر است. رسیدن به روشنایی و خوشبختی است. این خرسندی برای کسی است که برای ارزش آشوب و نیکوکار گردد. در زرتشت نامه می‌خوانیم:

به هر شهری بنهند آتشکده	فرامش مکن رسم‌های سده
چو مأواگهش را پدید آورند	برو بر بسی وقف‌ها گزیند
که تا کار او را بود برگ و ساز	نگیرند این گفته ما باز
که آن نور از تورهای خداست	کز آن گونه رخشان به پیش شمامست

این شعر به وجود آتشکده‌های مختلف در اقصی نقاط ایران باستان اشاره دارد و خود دلیلی بر مؤمن بودن و یکتاپرستی ایرانیان است. هرکدام از آتشکده‌ها دارای نذورات موقوفات و اراضی زیادی بوده‌اند و هزینه‌های آن‌ها، از محل درآمد و مال‌الاجاره تأمین می‌شده است؛ یعنی سیستمی جهت مدیریت اراضی وقفی آتشکده‌ها تعریف شده است و درآمد آن‌ها وسیله تأمین هزینه‌های آتشکده بوده است. بنا به روایتی آذرباد را فرزندی نبود. پس خداوند را ستایش نموده اولادی خواست. دیری نگذشت که پسری یافت و او را زرتشت نام نهاد و او را چنین نصیحت داد: «ای پسر من نیکوکار باش نه بدکار؛ زیرا

زندگانی انسان جاودان نیست و هیچ چیز از کردار نیک لازم نمی‌باشد.». و یا «تا حدی که می‌توانی از مال خود دادودهش نما» (ایرانی، ۱۳۶۱: ۹۸-۹۹). در اندرزنامه انوشیروان چنین آمده است: «ای مردم از بدکاری و گناه پرهیزید و در کردار نیک، کوشا باشید.». «در دادودهش به یتویان و محتاجان غفلت موزید». (همان، ۱۳۶۱: ۱۰۳) بزرگان آن دوره نیز مردم و فرزندان خود را به انجام این اعمال نیک دعوت و نصیحت کرده‌اند و خبر و رستگاری آن‌ها را در این امر می‌دانسته‌اند:

همیشه جهان را تو آباد دار
دل تنگدستان بدان شاد دار

یکی از راههایی که به انجام این امور دینی و دستورات کتاب مقدس در باب نیکی و نیکوکاری جامعه عمل می‌پوشاند، بخشش دارایی و وقف اموال است که خود راهکاری برای انجام عملی نیک است که به هموعیان نیز راه می‌رساند. در عهد حاضر نیکوکاری و دادودهش در سنت و فرهنگ زرتشتیان به سه شیوه انجام می‌شود:

۱- نیاز: نیکوکار نسبت به... از مالی خود به صورت نقدی یا به صورت فرآورده های خوراکی و پوشاکی دهش خود را در اختیار سازد. آنها و انجمن های خیریه قرار می دهد تا موبد یا سامانگر آگاه به خواسته جامعه آن را در اختیار نیازمندان قرار دهد. در این نگرش، دهشمندی به صورت همگانی انجام می گیرد و بی گمان موجب گذاروری و پستی بین نیازمندان نخواهد شد.

۲- اشوداد: دهشمندی با پرداخت پول و چینی جابه‌جاشدنی نیست. نیکوکار هدایای خود را به‌صورت اشوداد (وقف) که شامل زمین، خانه، کشتزار بود، در اختیار نیایشگاه و ارگان‌ها قرار می‌دهند تا گردندگان این مراکز که کارشان ساماندهی به اشوداد بود، از روی چنین دارایی‌هایی، آن‌گونه که دهشمند، معین نموده است یا بر اساس نیاز جامعه زرتشتی از آن بهره‌گیری، در این پژوهش برای درک بهتر از کلمه «وقف» استفاده می‌شود.

۳- گاهنبار: واژه گاهنبار از دو کلمه ترکیب شده: «گاهان» که به معنی کارهای یعنی اوقات است و «بار» که به معنی بار و بر، نتیجه و ثمره و همچنین مجلس و محفل، انجمن، مکانی و بار عام است. بنابراین گاهنبار را می‌توان به اوقات بار و بر، نتیجه و ثمره یا اینکه تشکیل مجلس جشن و بار عام معنی نمود؛ زیرا خداوند تعالی در این شش هنگام، جهان و آدمی را آفریده که بهترین بار، نتیجه و ثمره است.^۱ گاهنبار برگزاری جشن‌هایی است که شش چهره (نوبت) در سال برگزار می‌شود و هر چهره پنج روز ادامه دارد. (هر نوبت دارای نام خاص و خاص آفریده شدن یک قسمت از جهان است). در روزهای ویژه گاهنبار، هر زرتشتی نسبت به توانمندی مالی، خود به داد و دهش می‌پردازد و

١. آية ٥٤ سورة اعراف: «إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارُ يُمْطَلُّهُ حُجُبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَ النُّجُومُ مُسْتَخَرَاتُ بَإِذْنِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَ الْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ»

یا در تالار یک نیایشگاه، با فراخوان همگانی چشم‌به‌راه مهمانان است تا از خوان او بهره‌مند شوند و از خوراکی‌های سنتی و لرک (آجیل گهنبار) که فراهم شده به نسبت مساوی بهره‌مند شوند. شرکت در گاهنبار وظیفه دینی برای همه بوده و هزینه آن را داوطلبان و هرکس به‌اندازه درآمد و توانایی‌اش می‌داد. آن‌گونه که در موقوفات قید گردیده در یزد بخشی از بخشش‌های واقفان، برای مصرف برای این امر دینی انجام گرفته است. انجمن‌هایی که توسط نمایندگان پارسیان هند در شهرهای زرتشتی نشین ایران تأسیس شد، نماینده رسمی زرتشتیان در جامعه بودند و همگی موقوفاتی دارند که مکلف به رسیدگی بدان هستند. بسیاری از این اماکن وقفی، محل برگزاری آیین‌های سنتی و جشن‌هاست؛ مانند گهنبارخانه، هشت رباب خسرو صداقت در یزد.

زرتشتیان یزد، در دو قرن اخیر تعداد قابل توجهی ملک و دارایی وقف کرده‌اند. سند این وقفنامه‌ها به شهادت انجمن زرتشتیان یزد روحانیون مسلمان یزد تنظیم گردیده است و شرعاً مورد تأیید و تصدیق قرار گرفته است. از وقفنامه‌های دسترس ۱ فقره مربوط به دوره صفوی (۲۵ ذیقعد ۱۱۲۰ ه. ق.)، ۴ فقره مربوط به دوره زندیه (۱۴ ذی حجه ۱۱۷۹ ه. ق.، شوال ۱۱۷۴ ه. ق.، ۲۰ جمادی‌الثانی ۱۱۵۳، ۱۱۷۴ ه. ش) است که با توجه به دوره مورد بررسی در این پژوهش (قاجاریه تاکنون)، از آنچه ثبت شده و در دسترس است، در مجموع ۱۲۱ فقره مربوط به زرتشتیان یزد بود که شامل اراضی باغی، ملکی، درخت، پوشاک، ظروف مسینه است. بررسی این موقوفات اطلاعات ارزشمندی از نام، مشخصات، نیت واقفان و مقدار موقوفه به دست می‌دهد. علاوه بر این، اسناد وقفی می‌تواند گویای بسیاری از مسائل تاریخی، اجتماعی و فرهنگی زمان خود باشد. اکثر وقفنامه‌هایی که از زرتشتیان یزد دسترس است، ساختار یکسانی دارند که از درون آن می‌توان به ویژگی‌های جالبی پی برد که در جلد بعدی این کتاب به بیان و تجزیه تحلیل آن می‌پردازیم. برای اشاره به برخی از این ویژگی‌ها به‌طور کلی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- عمل به وقف در این دوره عمل به دستورات دینی و تلاش در راستای زنده نگه داشتن آیین و دین زرتشت بوده است.

۲- وجود شرایط سخت در جامعه موجب گردید که وقف، تلاشی از سوی زرتشتیان توانگر، برای بهبود وضعیت هم‌کیش و هم‌وعشان باشد.

۳- مورد مصرف خاص دین و هم‌کیش خودشان است.

۴- وضعیت حاکم بر جامعه و عدم امنیت جانی و مالی، قوانین موجود در دوران قاجار برای زرتشتیان، موجب گردید که وقف به‌صورت راهکاری برای حفظ و نگهداری اموال درآید.

۵- مهیا کردن رفاه، آسایش و امنیت برای خانواده و فرزندان و حتی اقارب و هم‌کیشان پریشان‌حال، بعد از مرگ آنان، از طریق وقف.

۶- شرط کردن زرتشتی بودن متولی که خود گامی برای باقی ماندن و تداوم موقوفات در دست

زرتشتیان است.

۷- اکثر موقوفات زرتشتیان، اراضی زراعی و به دنبال آن قنات و میاه و درختان مربوطه است بنا به دلایل ذیل:

- به دلیل شغل و معیشت آنان در آن دوره.

- اهمیت و ارزش کار کشاورزی در آموزه‌های دینی و کتاب مقدس آنان است و همچنین باید بیان کرد که آن دوره با آن وضعیت اجتماعی و امنیت، زمین‌داری و ملک‌داری راهی مطمئن برای حفظ دارایی و سرمایه آنان بود که این امر، جایگاه و موقعیت اجتماعی را در بین مردم به همراه داشت و همچنین خدای و مصونیت این دارایی را موجب می‌شود. پس آنان با خرید اراضی و املاک هم سرمایه خود را حفظ کرده‌اند. موقعیت اجتماعی خود را ترفیع بخشیده‌اند. بنابراین انجام عمل وقف موجب حفظ دارایی افراد را پایدار کردن بهره‌برداری از آن‌ها شده است.

۸- یکی از شروط وقف، الحاق بودن بر مالی است که واقف می‌خواهد آن را وقف کند. این امر نشان‌دهنده داشتن حق مالکیت در آن دوره است؛ حتی اگر به سختی احراز می‌شد.

شرایط اجتماعی و نوع زندگی زرتشتیان و آاه مسائل خانوادگی نظیر ازدواج و وصلت‌های خانوادگی موجب تغییر دین برخی از آنان به دین اسلام بوده است که محرومیت فرد نومسلمان از ارث را به همراه داشت لذا وقف اموال و تداوم آن توسط متوبین زرتشتی می‌توانست از یک‌سو دارایی آن‌ها را از گزند دخل و تصرف به دور دارد و از سوی دیگر موجب حفظ و نای دارایی‌های زرتشتیان در جامعه زرتشتی گردد.